

OPERAČNÍ MASKOVÁNÍ V SOUDOBÝCH OPERACÍCH

Redakčně upravený a zkrácený článek plukovníka V. F. Šulgina, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském časopisu „Vojennaja mysl“ č. 6/1989.

V současné době, v souvislosti se zvýšením technického vybavení, bojových a manévrovacích možností vojsk, výrazně narůstá úloha všech druhů operačního zabezpečení, zejména operačního maskování, které může být jedním z důležitých činitelů k úspěšnému dosažení cílů operace.

Zkušenosti z druhé světové války a lokálních válek svědčí o tom, že operační maskování mělo velmi důležitou úlohu ve složitém komplexním opatření operačního zabezpečení, které bylo uskutečňováno jak při přípravě, tak i v průběhu obranných a útočných operací různého rozsahu. Dovedně organizováno a správně prováděno v mnohém napomohlo k dosažení konečných cílů operace.

Ještě větší význam má operační maskování v soudobých operacích, protože:

- Nasycenost vojsk nejnovějšími prostředky, průzkumnými palebnými systémy, jadernými a vysoce přesnými zbraněmi výrazně zvyšuje jejich bojové možnosti. Jsou rozvíjeny další formy a způsoby bojové činnosti. K dosažení úspěchu v operacích se bude nepřítel snažit co nejrychleji a nejpřesněji zjistit objekty protistojící strany a spolehlivě je sledovat, aby vyjevil zámysly i způsob činnosti jeho vojsk.

- Bylo-li v letech druhé světové války poměrně menší množství průzkumných prostředků a byly-li omezeny jejich technické možnosti, pak v současné době tyto parametry několikanásobně vzrostly a umožňují vést průzkum nepřetržitě, nezávisle na době a meteorologických podmínkách a projevuje se tendence k jeho dalšímu růstu. Již v současné době jsou armády USA a NATO vyzbrojeny kromě průzkumných palebných systémů i dalšími prostředky různého předurčení a způsobu činnosti.

- Spojení prostředků technického průzkumu s vysoce přesnými zbraněmi do jednotného automatizovaného systému umožňují zkrátit dobu od zjištění do zahájení mířených úderů na několik minut (v letech druhé světové války toto trvalo několik hodin).

Analýza současných průzkumných prostředků např. skupiny armád USA potvrzuje, že tato má ve svém složení okolo tří tisíc průzkumných orgánů a prostředků, její velení má možnost přesně zjistit objekty druhé strany a okamžitě zahájit na ně hromadné úderů vlastními prostředky ničení.

Z toho vyplývá, že v současných podmínkách důležitost operačního maskování narůstá,

zvyšuje se jeho podíl v systému jiných druhů zabezpečení pro uchování bojeschopnosti uskupení vojsk.

Při posuzování způsobů operačního maskování (skrytí, imitace, demonstrační činnost a dezinformace) je nutné zdůraznit, že v současné době (podle názoru autora) má rozhodující význam **demonstrační činnost a dezinformace**. Jak potvrzují zkušenosti z různých cvičení, opatření skrytí a imitace jsou značně složitá i nákladná a nemožno vždy dosáhnout předpokládaných výsledků, protože nyní a tím více perspektivní systémy, komplety i průzkumné prostředky jsou schopny nejen zjistit objekt (cíl) okamžitě podle několika demaskujících příznaků (radiolokačního kontrastu, tepelného, radioelektronického vyzařování apod.), ale v řadě případů i s dostatečnou přesností rozlišit reálné a klamné demaskující příznaky.

To však neznamená, že skrytí a imitaci zvláště v rámci taktického maskování je možné ignorovat. Naopak, zkušenosti z lokálních válek svědčí o tom, že jen dovedné sklonění všech způsobů maskování napomůže úspěchu operace.

V současnosti jsou **druhy maskování** značně různorodé a v závislosti na tom, proti jakým prostředkům průzkumu pracují, je můžeme **dělit na**:

- optoelektrické,
- zvukové (akustické),
- hydroakustické,
- radiolokační,
- rádiové a radiotechnické,
- tepelné,
- televizní,
- radiační,
- magnetické atd.

Perspektivně je možný vznik dalších jeho druhů, jako protiváha vytvořeným průzkumným prostředkům nepřítele. V současné době je věnována zvláštní pozornost rozpracování maskovacích prostředků, které výrazně snižují dálku zjištění jednotlivých objektů (např. v rámci technologie „Stealth“ nebo využitím alkalických barev, jež snižují tuto dálku v průměru o 30 %).

Nejefektivnější je ovšem komplexní použití všech druhů maskování, protože každý objekt je zapotřebí maskovat současně proti všem nebo většině druhů průzkumu a průzkumných prostředků. V opačném případě bude okamžitě zjištěn. Zkušenosti z lokálních válek potvrzují, že i dokonale rozvinutý soudobý systém průzkumu nemusí splnit stanovené úkoly, jsou-li proti němu vytvořena efektivní maskovací opatření a komplexní činnost proti technickým průzkumným prostředkům.

V oblasti organizace i uskutečňování operačního maskování mají značný význam zkušenosti z Velké vlastenecké války. Např. v období obrany a přípravy k protiútoku u Moskvy, Stalingradu, Kurska i ve většině dalších operací sovětské velení klamalo nepřítele o jejich zámýslech a plánech provedení, což do značné míry napomáhalo dosažení úspěchu v těchto a dalších operacích.

Avšak zkušenosti z druhé světové války, včetně poznatků z lokálních válek, je nutné využívat tvůrčím způsobem s přihlédnutím k současné úrovni průzkumných prostředků, prostředků ničení i maskování, ke konkrétním podmínkám a zvláštnostem operačně strategické situace, terénu a dalším faktorům.

V rozvoji teorie a praxe operačního maskování je možné **vyčlenit v současnosti tyto nejdůležitější tendence**:

- neustálé zvětšování rozsahu a složitosti maskovacích opatření spojených s výrazným snížením doby na jejich přípravu,
 - zvýšení úlohy komplexních opatření proti technickým průzkumným prostředkům nepřítele (včetně v míru),
 - rozšíření maskovacích opatření v nové oblasti s cílem vytvoření protiopatření, např. v kosmickém a seizmickém průzkumu nepřítele,
 - nutnost spolehlivějšího maskování objektů v hloubce, zvláště systémů velení.
- Analýza těchto tendencí umožňuje udělat závěr o tom, že **v soudobých operacích mají**

prvořadý význam opatření proti průzkumu nepřítele, především rozptýlení jeho úsilí. Čím efektivněji budou realizována opatření operačního maskování, tím větší množství prostředků nepřítele bude zasazeno k získání průzkumných zpráv, a to nejen o reálných, ale i klamných objektech, což umožní snížit stupeň ničení reálných cílů.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války svědčí o širokém použití různých způsobů a forem maskování, které přinutily německé fašistické velení rozptýlit úsilí průzkumu. Např. v období přípravy k bitvě u Kurska jen u 38. A Voroněžského frontu bylo vytvořeno přes 280 různých klamných cílů, na které nepřítel vedl značnou část leteckých úderů a palby dělostřelectva.

K rozptýlení úsilí průzkumu a dosažení jednoho z důležitých cílů operačního maskování je nutné především hluboce a podrobně znát možnosti systému průzkumu nepřítele a formy jeho činnosti, demaskující příznaky vlastních objektů, způsoby jejich odstranění nebo zeslabení u reálných objektů a vytvoření nejpravděpodobnějších příznaků při budování klamných. Máme-li tyto znalosti, je nezbytné přesně plánovat a dovedně provádět operační maskování, projevoval tvůrčí přístup i vynalézavost, a to nejen při přípravě, ale i v průběhu operace. Myslím, že by bylo zapotřebí upřesnit i samotný pojem „operační maskování“ – viz Sovětskou vojenskou encyklopedii (svazek 5, str. 175), ve které je uvedeno, že: „... operační maskování musí být zaměřeno na zabezpečení skrytí nejen přípravy, ale i vedení operací“.

Při plánování, organizaci a řízení operačního maskování považují za potřebné zdůraznit, že základem plnění těchto úkolů jsou přijatá rozhodnutí k operaci a ta jsou realizována za přímého řízení velitele a náčelníka štábu svazu speciálně vytvořenou skupinou důstojníků, do které jsou zařazeni představitelé druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a speciálních vojsk. (Při přípravě lvovsko-sandoměřské operace u 18. A tato skupina operačního maskování měla 20 důstojníků, včetně osmi důstojníků ze štábu armády.) Skupina rozpracovává **plán operačního maskování, zpravidla na mapě s textovou přílohou.**

Zkušenosti z Velké vlastenecké války potvrzují, že je-li to potřebné, mohou být rozpracovávány plány (grafické nebo textové) i pro přípravu a uskutečnění nejdůležitějších maskovacích opatření. Např. štábem Voroněžského frontu byl zpracován Plán maskovacích opatření imitace násilného přechodu řeky Dněpr v pásmu činnosti Voroněžského frontu od 14. 10. do 21. 10. 1943 a v průběhu operace „Uran“ (Donského frontu) Plán využití zadýmovacích prostředků k maskování útvarů 24. A v útočné operaci (listopad roku 1942).

Plán operačního maskování nemůže mít jednotnou formu pro všechny operace, protože jeho obsah a způsob zpracování je závislý na množství různých faktorů, fyzicko-geografických podmínkách válčístě, rozsahu maskovacích opatření, úrovni odborné přípravy důstojníků atd.

Přesto jsou osvědčené v praxi některé požadavky, které je nutné dodržet a bez nichž není možné považovat plán za kvalitní.

Především je nezbytné, aby měl **praktický charakter.** S jeho využitím velitel, náčelník štábu nebo důstojníci operačního maskování mohou přesně řídit přípravu a uskutečňovat maskování.

Je nezbytné, aby se plánované maskování **vyznačovalo komplexností, aktivností, věrohodností, přesvědčivostí, pružností, bylo řízeno centrálně a jeho příprava i provedení byly přísně kontrolovány.**

Komplexnost maskovacích opatření spočívá v tom, aby současně nebo s určenou logikou a technologickou posloupností bylo prováděno maskování proti různým druhům průzkumných prostředků nepřítele (optoelektronických, radiolokačních, tepelných apod.), přičemž imitované demonstrační příznaky, zvláště radioelektronické a tepelné, musí odpovídat reálným. V opačném případě jednotlivá opatření nebo objekty budou zjištěny.

Aktivnost operačního maskování spočívá v tom, aby nebylo před nepřítelem odpovědně utajováno jen reálné uskupení (objekty), ale i dovedně imitováno klamné uskupení, široce byla používána demonstrační činnost i dezinformace, systematicky, ale současně opatrně vnučovány nepříteli klamné průzkumné zprávy. Např. za anglicko-argentinského konfliktu se armádě Velké Británie podařilo tímto způsobem oklamat argentinské velení ohledně prostoru vysazení námořního a vzdušného výsadku.

Věrohodnost maskovacích opatření předpokládá využití takového souhrnu způsobů, fo-

rem a prostředků, s jejichž pomocí by bylo možné přesvědčit nepřítele o jejich skutečnosti. Největší věrohodnosti je dosahováno demonstrační činností, a to tehdy, je-li dovedné usku-
tečňována ve spojitosti s jinými způsoby operačního maskování.

Je vhodné upozornit čtenáře, že v řadě případů mají důležitou úlohu v dosažení věrohod-
nosti maskovacích opatření i jednoduché způsoby, budou-li použity tvůrčím způsobem, pro-
myšlené a rozpracované do nejmenších podrobností. Např. při přípravě viselsko-oderské
operace (leden roku 1945) k tomu, aby bylo imitováno soustředování tankových a mechani-
zovaných svazů na hlavním směru, vojska 1. běloruského frontu vyrobila přibližně tisíc kusů
maket tanků, ShD a automobilů. Těmto silám – „tankům“ a „automobilům“ byla přidělena část
rádiových stanic 1. a 2. gardové tankové armády, které nepřítel podle specifického vysílání
dobře znal.

Jestliže podobné způsoby maskování měly značný význam v letech Velké vlastenecké
války, pak za podmínek hromadného použití výpočetní techniky v systému průzkumu, do-
konce i vliv malíků na věrohodnost maskovacích opatření je zapotřebí patřičně docenit.

Praxe cvičení svědčí o tom, že v průběhu operace jsou běžné náhlé, často i nepředvídané
změny situace, které vyžadují i odpovídající upřesnění jednotlivých opatření operačního mas-
kování (doby a způsobu jejich vykonání, přerušení nebo obnovení apod.). Proto je zapotřebí,
aby se plánování operačního maskování vyznačovalo pružností a aby zabezpečilo:

- doručení upřesňujících úkolů vykonavatelům ve velmi krátké době,
- rychlou organizaci a splnění upřesněných nebo nových maskovacích opatření, bez na-
rušení jejich věrohodnosti a přesvědčivosti.

Není vhodné vyloučit a kompromitovat jednotlivá opatření operačního maskování. V pří-
padech, že k tomu dojde, je nezbytné okamžité jejich přerušení a provedení nových v soula-
du se vzniklou situací. V podobných případech může být efektivním způsobem klamání nepří-
tele demonstrační činnost a dezinformace.

Centralizace velení k opatřením operačního maskování spočívá v jejich řízení z velitel-
ského stanoviště velitelem nebo náčelníkem štábu svazu prostřednictvím příslušných velitelů
a náčelníků. Ve výjimečných případech je však možné nařízení nebo signály k zahájení
(ukončení) jednotlivých opatření předávat vykonavatelům přímo. Skupina operačního mas-
kování je povinna systematicky analyzovat účinnost maskovacích opatření a na základě toho
navrhovat změny např. prostorů, doby a způsobu jejich uskutečnění atd.

Kontrola přípravy a provádění operačního maskování musí mít především preventivní
charakter. Zmaření kteréhokoli maskovacího opatření nebo jeho nesplnění ve stanovené
době a v určeném prostoru je nemyslitelné, protože může narušit celkový záměr operačního
maskování. Myslíme, že ke kontrole zvláště důležitých opatření operačního maskování je
účelné určit přibližně takové síly a prostředky, jakými nepřítel bude pravděpodobně vést prů-
zkum daného uskupení vojsk nebo objektů. Současně s plánovanými kontrolami je vhodné
organizovat nenadálé prověrky.

V Plánu operačního maskování, který je zpracováván na mapě (grafická část), mohou
být vyjádřeny: prostory reálně zaujímané vojsky a maskovací opatření (prostory, směry, doby
provedení, vylčené síly i prostředky, signály k zahájení a ukončení činnosti) a také prostro-
ry, v nichž je zakázána jakákoli maskovací činnost.

Pisemná část plánu může obsahovat:

- cíl a záměr operačního maskování,
- hlavní úkoly, opatření i vylčenované síly a prostředky,
- organizaci kontroly přípravy a splnění maskovacích opatření, funkcionáře odpovědné za
přípravu, uskutečnění a prověrku jednotlivých opatření.

Je-li to potřebné, v písemné části je možné zpracovat např. plány provedení klamných
cvičení, rádiového maskování, dezinformace a další dokumenty, nutné k velení. Cíl, záměr
a hlavní úkoly operačního maskování mohou být vyjádřeny na mapě.

Je žádoucí, aby záměr operačního maskování byl úzce zklouben se zámyslem operace,
zvláště v části prostorů (směrů) soustředění hlavního úsilí, přičemž každý záměr se musí
vyznačovat originalitou a je nemožné, aby byla opakována opatření, která se již vyskytovala
v předcházející operaci nebo u sousedního svazu.

Hozhodnutí k operačnímu maskování může obsahovat:

- zámysl,
- úkoly,
- vyčleněné síly a prostředky,
- doby pohotovosti,
- způsob uskutečňování maskovacích opatření,
- kontrolu splnění úkolů,
- další podklady, které vyplývají z konkrétních podmínek nezbytných k dokonalému plánování a přesnému velení.

Nejpodrobněji je maskování plánováno na období přípravy operace a splnění bližšího úkolu, zvláště na dobu přechodu vojsk k dosažení pohotovosti, splnění bojových úkolů, operačního rozvinování a vytvoření potřebných uskupení. Na další období je účelné jen orientačně stanovit úkoly operačního maskování a vyčlenované síly i prostředky.

Zkušenosti potvrzují, že plánování a organizace operačního maskování jsou velmi složitými procesy. Od velitele a skupiny operačního maskování jsou vyžadovány nejen hluboké znalosti z oblasti přípravy a vedení soudobých operací, ale i vysoké umění předvídat možnou činnost nepřítele, vynalézavost, válečná chytrost a dovednost využít neobvyklých způsobů a metod klamání nepřítele.

Zvláštní složitost má operační maskování v první obranné operaci. Agresor s využitím faktoru překvapení na zvolených směrech bude mít iniciativu, značnou převahu sil a prostředků, nadvládu ve vzduchu, možnosti k uskutečnění manévru s cílem maximálního využití trhlín nebo nejslabších míst v operační sestavě obránce, vytvářených údery vysoce přesných zbraní. Proto je nutné, aby operační maskování v první obranné operaci bylo maximálně pružné, zaměřené především na klamání útočníka o prostorech soustředění hlavního úsílí vojsk v obraně, rozmístění míst velení a dalších důležitých objektů (letišť, prostředků PVO apod.).

K tomu je možné budovat klamné prostory soustředění vojsk, obranná pásma, postavení, místa velení i jiné objekty a jsou plánována i uskutečňována doplňková maskovací opatření v souladu s konkrétní situací. Např. klamání nepřítele o činnosti druhého sledu může být dosaženo nejen jeho skrytím, ale také jeho neobvyklým zasazením do sražení, demonstračním přesunem speciálně vyčleněných útvarů i jednotek v klamném směru, vhodnou dezinformací, imitací soustředění vojsk v klamných prostorech atd.

Při přípravě přechodu k protiúderu nejdůležitějším úkolem operačního maskování je skrytí před nepřítelem již samotného faktu vytváření protiúderného uskupení a jeho klamání o směrech, době zasazení do sražení a o plněných úkolech. Proto je zapotřebí spolehlivě bránit prostor vytváření protiúderného uskupení proti průzkumu nepřítele, především vzdušného i agenturního. Současně je vhodné vedle tohoto prostoru připravovat klamné prostory soustředění, uskutečňovat demonstrační rekonoskace na klamných směrech protiúderu, provádět opevňovací práce, s využitím speciálně připraveného spojení rozšiřovat dezinformace o zesilování obrany v hloubce operační sestavy atd.

S pomocí celého komplexu dovedně prováděných maskovacích opatření je nutné dosáhnout toho, aby přechod do protiútoků byl pro nepřítele neočekávaný a výsledkem by bylo zničení jeho uskupení.

Při přípravě a v průběhu operace v horách a zalesněném terénu, ve kterém jsou výrazné tankové směry, není vhodné vytvářet klamné uzly obrany daleko od nich, protože nepřítel snadno rozpozná jejich skutečné určení.

Přípravu sil a prostředků, vyčleněných pro operační maskování, je nezbytné vykonávat vysoce odpovědně, abychom s maximální pravděpodobností dosáhli účinku jednotlivých klamných opatření.

K počtu vytvářených klamných objektů je nutné přistupovat tvůrčím způsobem. Na jedné straně nesmíme oslabit skutečné uskupení vojsk a na druhé – nesnažit se budovat klamné objekty bez toho, abychom měli dostatek sil a prostředků, protože v tomto případě bude těžké dosáhnout věrohodnosti vlastních maskovacích opatření. Zkušenosti z Velké vlastenecké války a z lokálních válek potvrzují, že k dosažení hodnověrnosti většiny klam-

ných objektů, v závislosti na konkrétních podmínkách, je zapotřebí značkovat nejméně 55 až 70 % jednotlivých kusů techniky a výzbroje v poměru ke skutečnému množství objektů, včetně 20 až 30 % demonstrační činnosti, do 15 až 20 % s využitím maket a do 20 procent s vybudováním úkrytů a dalších ženiných staveb pro živou sílu a techniku.

Úkoly vykonavatelům maskovacích opatření je účelné vydávat zpravidla nařízeními, z jejichž obsahu nesmí být patrný celkový záměr operačního maskování a ve většině případů není vůbec vhodné uvádět, že jde o maskovací práce nebo činnost. Je však žádoucí uvést v těchto nařízeních maximálně přesně zejména činnost (opatření), kterou je zapotřebí provést, vyčleněné síly a prostředky, dobu a způsob uskutečnění jednotlivých opatření.

Při rozpracovávání těchto nařízeních (zvlášť pro každého vykonavatele) je zapotřebí dosáhnout toho, aby všechna demonstrační, imitační a dezinformační opatření byla přesně skloubena mezi sebou, a to tak, aby z celkového komplexu klamné činnosti byl nepříteli přesvědčen, že jde o skutečnost.

Součinnost mezi vyčleněnými vojsky, silami a prostředky pro maskování musí být co nej-přesnější, a to podle cílů, místa a času, protože každé i sebemenší narušení zkoordinované činnosti bude mít za následek vyjevení plánovaných opatření.

Na rozdíl od klasického způsobu organizace součinnosti shromažďování vykonavatelů maskovacích opatření není vhodné. Všechny úkoly, jako např. prostory, směry, způsob uskutečnění, časy a signály zahájení, ukončení nebo přerušení jednotlivé maskovací činnosti jsou přesně stanoveny každému vykonavateli. Odpovědné splnění těchto úkolů, co do místa, času a způsobu činnosti musí nakonec vyústit v dosažení cílů daného maskovacího opatření a celkového operačního maskování.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války a z lokálních válek svědčí o tom, že i kdyby měl nepřítel maximálně efektivní síly a prostředky průzkumu, vždy mohou být proti nim úspěšně použita maskovací protiopatření, budou-li však dokonale promyšlena, zplánována, připravena a dovedně uskutečněna. Proto je nutné v soudobých podmínkách věnovat značnou pozornost těmto otázkám, zejména teoretickým znalostem a zvládnutí praktických návyků v organizování a vykonávání operačního maskování.